

Državni izpitni center

M 1 0 1 5 0 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

GEOGRAFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 3. junij 2010

SPLOŠNA MATURA

Splošna navodila zunanjim ocenjevalcem

1. Zunanji ocenjevalec mora smiselno slediti navodilom za ocenjevanje, v katerih so zapisani moderirani odgovori za posamezen izpitni komplet.
2. Če kandidat poleg pravilne ugotovitve napiše še izključujočo, nepravilno trditev, se odgovor ovrednoti z nič (0) točkami.
3. Nejasne in nečitljive rešitve ter nejasni kandidatovi popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.
4. Slovenska zemljepisna imena in geografski pojmi morajo biti v celoti poimenovani pravilno.
5. Pri tujih poimenovanjih naselbinskih in nenaselbinskih zemljepisnih imenih se dopušča zamenjava ali izpustitev ene črke.
6. Pri vprašanjih višje ravni (pojasnite, analizirajte, ovrednotite) so v rešitvah navedeni le elementi. Za pravilni odgovor se upošteva, če kandidat uporabi vsaj en element v smiselni besedni zvezi.

IZPITNA POLA 1 (Obča geografija – Izbrane regije)**A1 – OBČA**

1. *Napačni trditvi: C in D.*
1 točka
2. C: Stalne vetrove v tropskem pasu imenujemo pasati, v zmerno toplem pa zahodni vetrovi / zahodnik.
D: Veter piha v spodnjih plasteh ozračja od visokega zračnega tlaka k nizkemu. / Veter piha v zgornjih plasteh ozračja od (območja) nizkega zračnega tlaka k (območju) visokega.
1 točka
3. Črka: A.
Veter: zahodnik / severozahodnik / jugozahodnik.
Za dva pravilna odgovora **2 točki**, za enega **1 točka**.
4. A – ciklon / sklenjeno območje nizkega zračnega tlaka / depresija / minimum.
B – anticiklon / sklenjeno območje visokega zračnega tlaka / maksimum.
Vreme na območju A: ciklon prinaša oblačno / deževno / vlažno vreme / padavine.
Vreme na območju B: anticiklon prinaša suho / jasno / sončno vreme / pozimi hladno vreme / poleti vroče vreme / po konkavnih oblikah reliefa prinaša megleno vreme.
Odgovori lepo, grdo in slabo vreme se ne upoštevajo.
Za štiri pravilne odgovore **2 točki**, za tri ali dva **1 točka**.
5. *Pojasnitev za vzhodne obale:* Pasati prinašajo vzhodnim obalam padavine in vlažen zrak, ker pihajo preko toplega morja in se navlažijo.
Pojasnitev za zahodne obale: Pasati prinašajo zahodnim obalam suh zrak, ker med pihanjem preko kopnega in gorskih pregrad izgubijo vlago, se osušijo.
Za dve pravilni pojasnitvi **2 točki**, za eno pojasnitev ali pravilen opis namočenosti obeh obal **1 točka**.
6. *Letni čas:* poletje / deževna doba.
Pojasnitev: Poleti je kopno Južne (in Jugovzhodne) Azije bolj segreto od oceana in je zato nad njim nižji zračni tlak, kar povzroči pihanje monsunov z oceana, kjer se navlažijo in obalam prinašajo padavine. / Poleti se kopno Južne (in Jugovzhodne) Azije bolj segreje in je nad njim nižji zračni tlak, kar povzroča pihanje monsunov z oceana, kjer se navlažijo in obalam prinašajo padavine. / Poleti se ocean počasneje segreva od kopnega Južne (in Jugovzhodne) Azije in je zato nad oceanom višji zračni tlak, kar povzroči pihanje monsunov z oceana (proti kopnemu).
Za dva pravilna odgovora (letni čas in popolno pojasnitev) **2 točki**, za enega **1 točka**.

A2 – OBČA

7. A
1 točka
8. 8 preb./km² (Zapisana mora biti tudi merska enota.)
1 točka
9. Presuha prst: 4 Zamrznjena prst: 1
Preplitva prst: 3 Pretežno rodovitna prst: 2
Za štiri pravilne odgovore **2 točki**, za tri ali dva **1 točka**.

10. *Ekvatorialno podnebje*: Značilne so visoke temperature in velika vlažnost zraka (zelo je soparno) skozi vse leto, zato je to podnebje za človeški organizem zelo obremenilno in manj primerno. Območja z ekvatorialnim podnebjem so večinoma redko poseljena.
Rjave gozdne prsti: vsebujejo veliko mineralnih snovi / vsebujejo veliko humusa / so primerno vlažne / so primerno globoke / so zelo rodovitne. Območja z rjavimi gozdnimi prstmi so zato gosto poseljena.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
11. *Razlaga pojma*: Je pojav (stanje), ko se na podeželju s kmetovanjem (poljedelstvom) ukvarja preveč ljudi glede na velikost posesti oziroma glede na količino pridelka (hektarski donos). / O agrarni prenaseljenosti govorimo, kadar so kmetije premajhne (je količina pridelka, hektarski donos premajhen), da bi na njih lahko preživel toliko ljudi, kakor jih živi (tako številčne družine).
Posledica: Ljudje živijo v pomanjkanju (revščini, lahko nastopi lakota). / Ljudje (predvsem mlajši) se izseljujejo s podeželja (v mesta, v druge države).
Za dva pravilna odgovora (razlaga pojma in posledica) 2 točki, za enega 1 točka.
Razlaga pojma mora vsebovati nesorazmerje med številom kmečkega prebivalstva in količino pridelane hrane.
12. *Država*: Brazilija / Avstralija / Nigerija / Turčija
Pojasnitev: S tem ukrepom so poskušali zmanjšati zgoščanje prebivalstva in gospodarstva okoli prejšnje prestolnice, ki je praviloma ob obali (in omiliti težave, ki jih je tako zgoščanje povzročilo), ter vsaj del prebivalstva in gospodarskih dejavnosti preusmeriti na območje nove prestolnice, ki je praviloma v notranjosti države.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.

B1 – SVET

13. Gvajansko predkambriju
Amazonsko nižavje / Amazonija
Ekvatorialno / tropsko vlažno / vlažno tropsko
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
14. Podnebni tip: savansko podnebje
Razlaga: Deževna doba je vedno v poletju (ustrezne polute) / v tem času so zenitalne padavine / deževna doba sledi navidezemu premikanju Sonca, ki je v tem času premaknjeno južno od ekvatorja / območje ekvatorialnega nizkega zračnega tlaka je v tem času premaknjeno južno od ekvatorja / višje temperature povzročajo konvekcijske padavine.
Za pravilno ugotovljen tip podnebja 1 točka, za pravilno pojasnitev 1 točka, skupaj 2 točki.
15. Velike zaloge rudnih bogastev. / Velike zaloge zlata. / Obalna lega.
1 točka
16. Potrebe po lesu / izvozu lesa / zaradi gozdarstva.
Pridobivanje novih kmetijskih površin.
Gradnja prometnic / naselij.
Nova območja rudarjenja.
Za tri pravilno navedene vzroke 2 točki, za dva 1 točka.
17. *Posledice*:
Povečuje se vodni odtok / več poplavnih površin / povečuje se erozija prsti / izumiranje rastlinskih in živalskih vrst / izpiranje prsti / povečana verjetnost zemeljskih plazov / korenine ne zadržujejo več prsti in preperine / manj dreves pomeni manj izhlapevanja / lokalno prebivalstvo – Indijanci se preseljujejo.
Pojasnitev:
Krčenje tropskega deževnega gozda povzroča spremembo v svetovnem podnebjem: globalno segrevanje ozračja / naraščanje koncentracije ogljikovega dioksida / manjša količina kisika v ozračju / povečan učinek tople grede.
Za tri pravilno opisane posledice 2 točki, za dve pravilno opisani posledici 1 točka. Za pravilno pojasnitev 1 točka. Skupaj 3 točke.

B2 – SVET

18. *Iran*: islam / muslimanska vera.
Indija: hinduizem.
Filipini: katoliška vera / krščanstvo.
Mongolija: budizem.
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
19. DA, NE, NE, DA
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
20. V reko raztrosijo pepel umrlega, saj verujejo, da se tako ohranja in nadaljuje njegovo življenje. / V reki opravljajo obredno umivanje. / Ob reki so številni hindujski templji. / Ob reki je mesto Varanasi (Benares), ki je najpomembnejši hindujski romarski kraj. / Za hindujce je to sveta reka.
Za dva pravilna opisa 2 točki, za enega 1 točka.
21. *Način življenja*: Vera prepoveduje pitje alkohola in uživanje svinine. / Ženske nosijo rute in ohlapna oblačila. / Ženske se v glavnem posvečajo družinskemu življenju in so redko zaposlene. / Družine so pogosto velike, z veliko otroki, saj vera zelo spodbuja rodnost. / Moški se v družbi bolj uveljavljajo kakor ženske in imajo več besede. / Moški imajo lahko več žena. / Petkrat na dan molijo. / Spoštujejo petek kot sveti, praznični in dela prosti dan. / Način življenja ureja šeriatsko pravo, ki temelji na Koranu.
Pokrajinska značilnost: Značilne so mošeje, džamije z minareti. / Z minaretov se petkrat na dan sliši klic k molitvi. / Hiše imajo visoko obzidana dvorišča in zastrta okna ter balkone. / Ni razvita prašičereja, saj je prepovedano uživanje svinine. / Večinoma ni vinogradništva oziroma grozdje posušijo v rozine in ga ne predelajo v vino, saj je uživanje alkohola prepovedano.
Za dva pravilna opisa 2 točki, za posamezni opis (načina življenja ali pokrajinske značilnosti) 1 točka.
22. Judje (Židje, Izraelci) in Palestinci (Palestinski Arabci)
Pojasnitev: Ko je po 2. svetovni vojni (l. 1948) nastala nova judovska država Izrael, niso bile upoštewane pravice Palestincev, ki so avtohtoni prebivalci v Palestini. / Izraelci imajo v državi številčno, gospodarsko in vojaško premoč, Palestinci pa so v podrejenem položaju. / Palestinci večinoma živijo v slabših življenjskih razmerah (v taboriščih na območju Gaze in Zahodnega brega) in nimajo svobode gibanja po državi, zato si prizadevajo za izboljšanje svojega položaja. / Palestinci si prizadevajo za izboljšanje svojega položaja s terorističnimi napadi (še posebno skrajni Hamas), na kar izraelska vojska odgovarja s še hujšimi napadi na Palestince, tudi civilno prebivalstvo. / Izraelci gradijo stanovanjske soseske na ozemljih, ki so jih zasedli Palestincem. / Spopadi izbruhnejo tudi zaradi nadzora nad vodnimi viri, saj je vode malo in je zato zelo dragocena. / Spopadi izbruhnejo zaradi nepripravljenosti na reševanje konfliktov s pogajanj, neupoštevanja dogovorov prejšnjih pogajanj in zaradi nezaupanja med narodoma.
Za navedbo obeh narodov in smiselno pravilne pojasnitve 2 točki, za navedbo obeh narodov ali pojasnitve 1 točka.

C1 – EVROPA

23. Črke: B, C in A. *Pravilen odgovor so tri pravilno zapisane črke.*
Pokrajinska enota A: Alpe / Karpati.
Pokrajinska enota B: Nemško-Poljsko nižavje.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
24. *Kotline*: C.
Močvirja: B.
Ledeniške doline: A.
Tektonski jarek: C.
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri 1 točka.

25. *Geološko obdobje* *Ime orogeneze*
Gorovje v pokrajini A: kenozoik / terciar / miocen alpidska
Gorovje v pokrajini C: paleozoik / mlajši paleozoik / karbon / perm hercinska
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
26. *Gospodarska dejavnost:* turizem.
Opisi posledic: zmanjšanje deleža gozdnih površin / zmanjšanje deleža obdelovalnih površin, travnikov, pašnikov / gradnja prometne infrastrukture / več stanovanjskih objektov, hotelov / več žičnic in druge turistične infrastrukture / več ljudi in tako obremenjevanje virov pitne vode, zraka.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
27. *Ledeniška akumulacijska oblika:* čelna morena / morena.
Pojasnitev: To so rodovitna območja, ker reke nanašajo rodovitne naplavine s sredogorja. / To so rodovitna območja zaradi nanosov puhlice, na katerih je nastala rodovitna prst.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.

C2 – EVROPA

28. C
1 točka
29. DA, DA, DA, NE
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri 1 točka.
30. *Opisi:* Zaposluje manj ljudi kakor stare industrijske panoge. / Zaposluje visoko kvalificirano delovno silo (visoko izobraženo delovno silo). / Namestitev ni odvisna od nahajališč surovin (energijskih virov). / Energetsko je manj potratna kakor stare industrijske panoge. / Tesno je povezana z znanostjo. / Praviloma je nameščena v bližini večjih univerzitetnih in raziskovalnih središč. / Nameščena je v privlačnem naravnem in družbenem okolju. / Izogiba se večjim mestom. / Potrebuje dobre prometne povezave. / Ne onesnažuje okolja. / Avtomatizirana proizvodnja. / Izdelki z visoko dodano vrednostjo.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
31. *Območje odseljevanja:* B
Območje priseljevanja: A
Proces: suburbanizacija.
Za tri ali dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
32. *Razlaga:* Preprečevanje nenadzorovane širitve mest. / Ločevanje mest od podeželja. / Preprečevanje spojitve dveh sosednjih mest. / Ohranjanje posebnosti mestnega značaja.
Opis pozitivnih posledic: Zunaj zelenih pasov so nastala nova naselja, ki se pospešeno gospodarsko razvijajo. / Cene zemljišč v novih naseljih zunaj zelenih pasov naraščajo. / Nova naselja zunaj zelenih pasov pridobivajo nove funkcije (razvoj različnih gospodarskih panog). / Nova naselja zunaj zelenih pasov so dobro prometno povezana s središčem mesta.
Opis negativnih posledic: Večja oddaljenost novih naselij od središča mesta. / Potrebna gradnja prometnic preko zelenih pasov. / Onesnaževanje zraka zaradi gostega prometa. / Prostorska omejenost mesta.
Za štiri pravilne odgovore 3 točke, za tri 2 točki, za dva 1 točka.

IZPITNA POLA 2 (Geografija Slovenije)**D1 – SLOVENIJA**

1. Izpusti komunalnih odplak / izpusti tehnoloških voda / izlitje škodljivih snovi (nevarnih, strupenih snovi) / spiranje gnojil (škropiv, fitofarmaceutskih sredstev) s kmetijskih površin / spiranje škodljivih snovi s prometnic / odlaganje odpadkov v reke in na njihove bregove.
Samo navajanja dejavnosti (industrija, kmetijstvo) ne upoštevamo.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva pravilna odgovora 1 točka.
2. A – Kamniška Bistrica
B – Paka / Voglajna
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
3. *Ime reke:* Kolpa.
Opis: Porečje ima v predelih z veliko količino padavin. / Reka ima porečje v gozdni pokrajini.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
4. *Kakovostni razred:* 1. kakovostni razred / 1. do 2. kakovostni razred.
Opis: Propad velikih industrijskih onesnaževalcev (po osamosvojitvi Slovenije, po letu 1991, zaradi izgube jugoslovanskega trga). / Strožja okoljska zakonodaja (čistilne naprave). / Večja skrb za okolje, ozaveščanje prebivalstva.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
5. Pomurje je intenzivna kmetijska pokrajina z veliko porabo gnojil in fitofarmaceutskih sredstev, ki se spirajo v reke. Te imajo poleti majhen pretok (nizek vodostaj), zato so zelo onesnažene. / Onesnaženost je tudi posledica neprečiščenih izpustov živinorejskih farm in individualnih kmetij, ki se stekajo v reke. Onesnaženost voda je poleti velika, ker imajo lokalni (avtohtoni) vodotoki v tem letnem času majhen pretok (nizek vodostaj) in zato slabo samočistilno sposobnost.
Za smiselno pojasnitev gospodarske usmeritve in pretočnih značilnosti poleti 2 točki, za enostransko pojasnitev (ali gospodarske usmeritve ali pretočne značilnosti poleti) 1 točka.

D2 – SLOVENIJA

6. DA, NE, DA
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
7. Alpe / Dinarsko gorovje / Panonska kotlina, Panonska nižina / Jadransko morje, Sredozemsko morje, Sredozemlje (Mediteran).
Za štiri ali tri pravilne odgovore 1 točka.
8. *Relief:* Regija je na stiku predalpskega hribovja z ravninami in gričevjem Subpanonske Slovenije. / V kotlini, ki sega v predalpsko hribovje, je značilno gričevje, ki se dviga nad prodno ravnino, kar je značilnost subpanonskih pokrajin.
Podnebje: Največ padavin pade v poletnih mesecih (junij, julij ali avgust), kar je značilnost subpanonskega podnebja. / Količina padavin je manjša kakor v predalpskem hribovju. / Značilen je subkontinentalni padavinski režim s poletnim viškom in ne submediteranski, ki je v zahodnem predalpskem hribovju.
Za obe smiselni pojasnitvi 2 točki, za eno 1 točka.
9. Ilirika
Opis: Ta cesta je bila osrednja prometna povezava med Slovenijo in drugimi deli Jugoslavije. / Po njej je potekal do vojne na Balkanu glavni promet med Zahodno, Srednjo Evropo ter Jugovzhodno Evropo, Balkanom in Bližnjim vzhodom.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
10. Peti koridor
1 točka

11. *Pojasnitev*: Z boljšo prometno povezavo bodo dane možnosti za močnejši gospodarski razvoj območij ob glavnih prometnih poteh, zmanjšale se bodo razlike v razvitosti regij. / Zaradi prometne odmaknjenosti bodo nekatere regije zaostajale v razvoju. / Zagotovljena bo boljša dostopnost med regijami, mesti, zaposlitvenimi središči in tako hitrejši razvoj regij.
Negativni posledici: Zmanjšanje varnosti na cestah. / Večje onesnaževanje okolja. / Hrup. / Številnejši prometni zastoji. / Večja poškodovanost cestne infrastrukture. / Naraščajoča trgovina z drogami. / Porast različnih vrst kriminala.
Za tri pravilne odgovore 2 točki (za pojasnitev 1 točka in za obe posledici 1 točka).

E1 – SLOVENIJA

12. Sedimentne kamnine
1 točka
13. *Reliefna oblika*: klif
Kamnini: lapor, peščenjak (apnena breča, apnenec, glinovec)
Erozijsko odpornejša kamnina: peščenjak (apnena breča, apnenec)
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
14. A, D
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
15. *Mesto*: Nova Gorica.
Razlaga: Zaradi spremembe meje po 2. svetovni vojni je pripadla Gorica Italiji, zato je ostalo vplivno območje Gorice na slovenski (jugoslovanski) strani meje brez središča. / Zaradi politične odločitve, da Slovenija (takratna Jugoslavija) zgradi novo središče kot protiutež Gorici, ki je ostala v Italiji.
Za navedbo mesta in smiselno razlago 2 točki, za en pravilen odgovor 1 točka.
16. *Dejavnost*: pristaniška dejavnost / pristanišče Koper / luka Koper / luška dejavnost / pomorski promet / promet.
Naravnogeografski vzrok: Plitvo morje preprečuje pristajanje večjih ladij (poglabljanje morskega dna). / Pomanjkanje primerne obale za širitev pristanišča, zato morajo nasipavati morje. / Širitev pristanišča ovira zavarovano območje narave (Škocjanski zatok) v neposredni bližini.
Družbenogeografski vzrok: Zastarela (enotirna) železniška proga ovira pretok blaga. / Obala je že zasedena z različnimi dejavnostmi, zato pristanišče nima prostora za širitev. / V širšem območju pristanišča prihaja do navzkrižnih interesov različnih uporabnikov prostora (gosta poselitev, turizem, naravovarstvo). / Koprsko pristanišče izgublja del sredstev in energije, ki bi jih lahko vlagalo v razvoj, v konkurenčnem boju s sosednjimi pristanišči (Trst, Reka, Benetke). / Nerešeno mejno vprašanje na morju s Hrvaško utegne ovirati nadaljnji razvoj Luke Koper.
Za pravilno navedbo dejavnosti in smiselni opis naravno- in družbenogeografskega vzroka 3 točke, za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.

E2 – SLOVENIJA

17. *Številka priloge*: 6
1 točka
18. *Opisi*: Leži na sotočju Save in Savinje; leži ob izlivu Savinje v Savo. / Leži na sotočju dveh rek. / Leži na križišču železniških poti. / Leži v ozki dolini.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
19. Savinje,
 zdraviliškem,
 izvirov termalne vode.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

20. *Opisi:* Nastale so z usedanjem na dno Panonskega morja (v terciarju). / Z usedanjem v nekdanjih zatokih Panonskega morja (v terciarju).
Prometnica: Južna železnica. / Železnica Dunaj – Trst.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
21. *Posledice:* Priseljevanje prebivalstva v Črni revir (priseljavanje prebivalstva iz drugih republik nekdanje Jugoslavije) / Pestra narodnostna in verska sestava prebivalstva. / Širitev in razvoj mest. / Razvoj industrije in drugih gospodarskih dejavnosti. / Izboljšanje infrastrukture. / Večja možnost zaposlitve.
Problemi: opuščeni dnevni kopi / udorine na površju nad izkopi premoga / sesedanje tal in razpoke na površju / nasutja jalovine / poškodovani gozdovi zaradi kislega dežja / večja koncentracija strupenih plinov v zraku (večja obolevnost ljudi) / onesnažena prst.
Odgovora »Onesnaženo okolje« ne upoštevamo.
Za štiri pravilne odgovore 3 točke, za tri 2 točki, za dva 1 točka.